

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 3, NO 6, STIP, MACEDONIA, 2018

ГОД. III, БР. 6
ШТИП, 2018

VOL. III, NO 6
STIP, 2018

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 3, Бр. 6
Штип, 2018

Vol. 3, No 6
Stip, 2018

PALMK, VOL 3, NO 6, STIP, MACEDONIA, 2018

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калогера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сагхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenovski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruyse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. факс 201
МК-2000 Штип, Македонија

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:
<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

BIBLIOGRAPHIC INFORMATION

Journal Name	PALIMPSEST International Journal for Linguistic, Literary and Cultural Research
Abbreviation	PALMK
ISSN (print)	2545-398X
ISSN (online)	2545-3998
Knowledge field: UDC code	UDC 81 UDC 82 UDC 008
Article Format	HTML/ PDF; PRINT/ B5
Article Language	Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish, Italian
Type of Access	Open Access e-journal
Type of Review	Double-blind peer review
Type of Publication	Electronic version and print version
First Published	2016
Publisher	Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip, Republic of Macedonia
Frequency of Publication	Twice a year
Subject Category	Language and Linguistics, Literature and Literary Theory, Education, Cultural Studies
Chief Editor	Ranko Mladenoski
Country of Origin	Republic of Macedonia
Online Address	http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL
E-mail	palimpsest@ugd.edu.mk Academia edu https://www.ugd.academia.edu/ PALIMPSESTПАЛИМПСЕСТ
	Research Gate https://www.researchgate.net/profile/Palimpsest_ Palimpsest2
Profiles	Facebook Palimpsest / Палимпсест Twitter https://twitter.com/palimpsest22 SCRIBD https://www.scribd.com/user/359191573/Palimpsest- Палимпсест

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

15 ПРЕДГОВОР

Толе Белчев, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Tole Belcev, editor of Palimpsest

ЈАЗИК / LANGUAGE

19 Gondo Bleu Gildas

COMPARAISON ET MARQUEURS COMPARATIFS EN DAN EST

Gondo Bleu Gildas

COMPARISON AND COMPARATIVE MARKERS IN DAN EAST

33 Luciana Guido Shrempf

ANALISI LINGUISTICA DI ALCUNE CARATTERISTICHE MORFOSINTATTICHE E LESSICALI DELLA COMUNICAZIONE SOCIALE IN ITALIA

Luciana Guido Shrempf

LINGUISTIC ANALYSIS OF SOME MORPHOSYNTACTIC AND LEXICAL CHARACTERISTICS OF SOCIAL COMMUNICATION IN ITALY

45 Rita Scotti Jurić, Isabella Matticchio

DAL BILINGUISMO AL PLURILINGUISMO, DALLA MULTICULTURALITÀ ALL'INTERCULTURALITÀ. ESSERE ITALIANI IN ISTRIA

Rita Scotti Jurić, Isabella Matticchio

FROM BILINGUALISM TO PLURILINGUALISM, FROM MULTICULTURALISM TO INTERCULTURALISM. BEING ITALIAN IN ISTRIA

55 Sanja Maglov

A GENRE-BASED ANALYSIS OF VARIATION IN THE SOCIAL SCIENCE AND MECHANICAL ENGINEERING ABSTRACTS IN ENGLISH AND SERBIAN

69 Gülşen Yılmaz

KALIP SÖZLER ve “YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE ÖĞRETİM SETİ” ADLI DERS KİTABINDAKİ KALIP SÖZLERİN ANLAMSAZ ve BAĞLAMSAL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülşen Yılmaz

THE SEMANTIC AND CONTEXTUAL ASSESMENT OF CLICHÉ WORDS IN THE COURSE BOOK “TURKISH TEACHING SET FOR FOREIGNERS”

81 Виолета Јанушева, Христина Видевска

УПОТРЕБА НА ТОЧКАТА ВО ЗНАЦИТЕ ЗА ДИРЕКТНА РЕЧ ВО
МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК

Violeta Janusheva, Hristina Videvska

THE USE OF THE FULL STOP IN THE DIRECT SPEECH IN THE
MACEDONIAN STANDARD LANGUAGE

93 Zoran Nikolovski

AN OVERVIEW OF LANGUAGE POLICY IN FRANCE

101 Катарина Ѓурчевска Атанасовска, Соња Китановска-Кимовска

СТИЛОТ И ПРЕВЕДУВАЊЕТО НИЗ ПРИЗМАТА НА КОГНИТИВНАТА
УЛОГА НА ПРЕВЕДУВАЧОТ КАКО ПРИМАТЕЛ НА ТЕКСТОТ ПРИ
КРЕАТИВНИОТ ПРОЦЕС

Katarina Gjurchevska Atanasovska, Sonya Kitanovska-Kimovska

TRANSLATION AND STYLE PERCEIVED THROUGH THE COGNITIVE
ROLE OF THE TRANSLATOR AS A TEXT RECEIVER DURING THE
CREATIVE PROCESS

113 Марија Кусевска

ТЕОРЕТСКИ ПРЕПОСТАВКИ НА ДИРЕКТНОТО И ИНДИРЕКТНОТО
ИЗРАЗУВАЊЕ

Marija Kusevska

THEORETICAL PERSPECTIVES OF DIRECTNESS AND INDIRECTNESS

125 Марија Леонтик

ВИДОВИ РЕЧЕНИЦИ ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ
ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Marija Leontik

TYPES OF SENTENCES IN TURKISH LANGUAGE AND THEIR
EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE

137 Деспина Минова

ПРИЛОЗИТЕ ВО РОМАНОТ „ЦРНА КНИГА“ ОД ОРХАН ПАМУК И
НИВНИТЕ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО ПРЕВОДОТ НА ИЛХАМИ
ЕМИН

Despina Minova

ARTICLES IN THE NOVEL „BLACK BOOK“ BY ORHAN PAMUK AND
THEIR TRANSLATION EQUIVALENTS IN THE TRANSLATION OF ILHAMI
EMIN

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 151 Ali Lihi**
DE L'ONOMASTIQUE ET DE L'ESPACE FICTIONNALISE:
L'AFFIRMATION DE L'IDENTITE DANS L'ŒUVRE DE MOHA SOUAG
Ali Lihi
ONOMASTICS AND FICTIONALIZED SPACE:
AFFIRMATION OF IDENTITY IN THE WORK OF MOHA SOUAG
- 161 Eva Mesárová**
SCRITTORE-TRADUTTORE E CULTURA LETTERARIA EUROPEA
Eva Mesárová
WRITER-TRANSLATOR AND EUROPEAN LITERARY CULTURE
- 171 Turgay Kabak**
RİZE İLİNDE ÖLÜM ETRAFINDA GELİŞEN HALK İNANIŞLARI ÜZERİNE
Turgay Kabak
SOCIAL BELIEFS DEVELOPED AROUND DEATH IN RIZE PROVINCE
- 179 Ignac Fock**
LA FOLIE DE FLAUBERT DANS LES MÉMOIRES D'UN FOU:
CONCILIER L'AUTOBIOGRAPHIE ET LA FICTION
Ignac Fock
FLAUBERT'S MADNESS IN MEMOIRS OF A MADMAN:
RECONCILING AUTOBIOGRAPHY AND FICTION
- 209 Eva Gjorgjievska**
LE DÉVELOPPEMENT ET LA DÉGRADATION D'UN PERSONNAGE
DE PROUST: LE BARON DE CHARLUS
Eva Gjorgjievska
THE DEVELOPMENT AND THE DEGRADATION OF A PROUSTIAN
CHARACTER: THE BARON DE CHARLUS
- 217 Danijela Kostadinović**
FEATURES OF SHORT STORIES FOR CHILDREN BY MOŠA ODALOVIĆ
- 227 Neslihan Huri Yiğit**
AFYONKARAHİSAR YÖRESİ KÖY SEYİRLİK OYUNLARINDAN
"DEVECİ" OYUNU
Neslihan Huri Yiğit
A THEATRICAL VILLAGE PLAY FROM AFYONKARAHISAR REGION:
"CAMELEER PLAY"

КУЛТУРА / CULTURE

- 227 Petar Namicev, Ekaterina Namiceva**
WOOD CARVING – TRADITIONAL ART EMBEDDED IN THE
HISTORIC OBJECTS
- 241 Стојанче Костов**
КОРЕОГРАФИЈА И СЦЕНСКА АДАПТАЦИЈА –
ФОРМИ НА СЦЕНСКО-УМЕТНИЧКА ПРЕЗЕНТАЦИЈА НА ОРСКАТА
ТРАДИЦИЈА (КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА)
Stojance Kostov
COREOGRAPHY AND STAGE ADAPTATION -
FORMS OF STAGE PRESENTATION OF THE FOLK DANCE TRADITION
(COMPARATIVE ANALYSIS)
- 251 Маја Манчевска**
УЛОГАТА НА ФЕМИНИЗМОТ ВО БОРБАТА ЗА ПОЛИТИЧКА
ПАРТИЦИПАЦИЈА
Maja Mancevska
THE ROLE OF FEMINISM IN THE STRUGGLE FOR POLITICAL PARTICI-
PATION

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 267 Tatjana Marjanović**
FOUR SUCCESSIVE GENERATIONS OF STUDENTS AND A GRAMMAR
TEST: SHOULD WE BE ALARMED?
- 281 Марија Тодорова, Татјана Уланска**
УСВОЈУВАЊЕ НА ШПАНСКИОТ ЈАЗИК КАКО ТРЕТ ЈАЗИК КАЈ
МАКЕДОНСКИТЕ СТУДЕНТИ
Marija Todorova, Tatjana Ulanska
ACQUISITION OF SPANISH AS A THIRD LANGUAGE BY MACEDONIAN
LEARNERS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

293 Васил Тоциновски

ИДЕИТЕ И ИДЕАЛИТЕ НА XIX ВЕК ВО ПРИЛЕП И ПРИЛЕПСКО

Vasil Tocinovski

THE IDEAS AND IDEALS OF THE XIX CENTURY IN PRILEP
AND THE PRILEP REGION

297 Луси Караниколова-Чочоровска

„ХЕРАКЛЕЈА ЛИНКЕСТИС“ ОД ВАЊА АНГЕЛОВА ИЛИ: ЗА
ДРЕВНОСТА, СТАМЕНОСТА, ЧОВЕЧНОСТА И БЕСКОНЕЧНОСТА

Lusi Karanikolova-Chochorovska

„HERACLEA LYNCESTIS“ FROM VANJA ANGELOVA OR: ABOUT AN-
SCIENT HISTORY, TOUGHNESS, HUMANITY AND INFINITY

ДОДАТОК / APPENDIX

305 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ

ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

CALL FOR PAPERS

FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ПРЕДГОВОР

Шестиот број на меѓународното научно списание „Палимпсест“ доаѓа како потврда на заложбите од уредниците на оваа научна публикација, но и на раководството и на сиот наставен кадар од Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, за поставување на квалитетот на списанието во секоја смисла на едно повисоко ниво во однос на сите претходно објавени броеви. Впрочем, трудовите што се објавуваат во овој број од списанието и нивната солидна научно-истражувачка вредност го илустрираат зголемениот интерес на лингвистите, книжевните теоретичари, историчари и критичари, културолозите и методичарите на наставата од Македонија и од странство за учество во креирањето на секој нареден број. Имено, во шестиот број на „Палимпсест“ се приложени 25 научни, стручни и прегледни трудови на автори од Македонија (од Универзитетот „Гоце Делчев во Штип, од Универзитетот „Св. Климент Охридски“ од Битола и од Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје), но и од други земји како што се Србија, Хрватска, Словенија, Босна и Херцеговина, Словачка, Турција, Брегот на Слоновата Коска и Мароко, во петте постојани рубрики од списанието: Јазик, Книжевност, Култура, Методика на наставата и Прикази. Очигледно е дека за меѓународното научно списание „Палимпсест“, полека но сигурно, се прошируваат сферите на интерес во голем број научни кругови во разни држави од нашата планета. Во таа смисла, пријатно изненадува покажаниот огромен интерес за објавување на научни и стручни трудови во „Палимпсест“ од нашите почитувани колешки и колеги од африканскиот научен круг.

Од друга страна, преку интересот на странските истражувачи за нашето списание, на индиректен начин и Филолошкиот факултет од Штип ја продлабочува и ја проширува научната соработка со поголем број странски универзитети што е во духот на современото високо образование во светски рамки. Во таа смисла, со задоволство можеме да констатираме дека меѓународното научно списание „Палимпсест“ дава значаен прилог во развојот и растежот на нашиот Факултет на меѓународно ниво.

Нема сомнение дека ова наше меѓународно научно списание и натаму ќе се развива по нагорна линија со што ќе нуди значаен придонес во унапредувањето и афирмирањето на македонската, но и на светската модерна научно-истражувачка работа од областите лингвистика, наука за книжевноста, методика на наставата и културологија. Упорноста и ентузијазмот на големиот број учесници од 17 земји во светот коишто се вклучени во креирањето на секој број од „Палимпсест“ претставуваат солидна основа за нашата верба во брзиот растеж на квалитетот на оваа меѓународна научна публикација. Со таква верба и ви ги нудиме за читање трудовите од шестиот број на „Палимпсест“.

Толе Белчев, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

The sixth issue of the international scientific journal “Palimpsest” is not only a confirmation of the efforts of the editors of this scientific publication, but also of the management and the academic staff of the Faculty of Philology at Goce Delcev University - Stip for raising the journal’s quality in every sense to a higher level in relation to all previously published issues. In fact, the papers published in this issue and their solid scientific and research value illustrate the growing interest of linguists, literary theorists, historians and critics, cultural scientists and teaching methodologists from Macedonia and abroad for participating in the creation of each upcoming issue. Namely, the sixth issue of “Palimpsest” contains 25 research, theoretical and review papers by authors not only from Macedonia (from Goce Delcev University in Stip, St. Kliment Ohridski University in Bitola, and St. Cyril and Methodius University in Skopje), but also from other countries such as Serbia, Croatia, Slovenia, Bosnia and Herzegovina, Slovakia, Turkey, Ivory Coast and Morocco, in the five permanent sections of the journal: Language, Literature, Culture, Teaching Methodology and Book Reviews. It is obvious that the international scientific journal “Palimpsest” slowly but surely expands its areas of interest in many scientific circles in many countries worldwide. In that sense, it is a pleasant surprise that there is great interest in publishing research and theoretical papers in our journal by our respected colleagues from the African scientific circles.

On the other hand, through the interest of foreign researchers the Faculty of Philology in Stip indirectly deepens and extends the scientific cooperation with a number of foreign universities, which is in the spirit of contemporary higher education worldwide. In that sense, we can gladly state that the international scientific journal “Palimpsest” gives a significant contribution to the development and growth of our Faculty internationally.

There is no doubt that this international scientific journal will continue to develop in an upward direction, which will offer significant contribution to the promotion and affirmation of the Macedonian as well as the world’s modern scientific and research work in the fields of linguistics, literary theory, teaching methodology and culture. The persistence and enthusiasm of the large number of participants from 17 countries in the world involved in the creation of every issue of “Palimpsest” provide a solid basis for our belief in the rapid growth of the quality of this international scientific publication. With such faith, we invite you to read the papers in the sixth issue of “Palimpsest”.

Tole Belcev, editor of “Palimpsest”

ВИДОВИ РЕЧЕНИЦИ ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Марија Леонтиќ

Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
marija.leontik@ugd.edu.mk

Апстракт: Синтаксата претставува збир од правила што ја формираат реченицата. Турскиот и македонскиот јазик имаат различна синтакса. Овој труд ќе ги анализира речениците во турскиот и во македонскиот јазик и ќе ги утврди нивните сличности и разлики.

Клучни зборови: турски, македонски, реченица.

1. Вовед

Постојат бројни дефиниции за реченицата во светската, турската и македонската лингвистика. Од лингвистичкиот речник на Рикард Симеон (1969, стр. 256) ги издвоивме следните дефиниции според кои реченицата е: „а) строго одредена форма која одговара потполно на формата на логичкиот суд; б) збор или збир од зборови кои изразуваат довршена мисла при што таа треба да се сфати пошироко опфаќајќи го и тоа што не е мисла, односно е чувство, знаење, желба, наредба, прашање и чудо; в) низа на зборови распределени граматички и синтаксички на тој начин што создаваат граматички целосна единица на смислата; г) секој завршен исказ или соопштение; д) граматички и интонациски оформена говорна единица создадена според законите на одреден јазик, а е главно средство за оформување, изразување и искажување на мислите“. Според Дејвид Кристал (1985, стр. 220) „Реченицата е најголема структурна единица во граматичката организација на јазикот“.

Лејла Карахан (2012, стр. 9) во својата синтакса на турскиот јазик истакнува: „Зборот или низата од зборови што изразуваат мисла, чувство, состојба или настан изразувајќи суд се нарекува реченица“. Според Мустафа Озкан и Вејси Севинчли (2012, стр. 116): „Реченицата е комплетна низа од зборови кои изразуваат суд (релативно довршена мисла) и кога се изговара или слуша не остава простор за прашање“. Лилјана Минова-Ѓуркова (2000, стр. 151) во својата синтакса на македонскиот јазик ја дава следната дефиниција: „Реченицата е синтаксичка единица организирана според синтаксичката шема на даден јазик и со еден лексички показател на предикативноста – личноглаголска форма – прирок (предикат) како свој конститутивен член“. Според Симон Саздов (2008, стр. 22) „реченицата е

предикативна синтаксичка единица со едно предикативно јадро, односно со еден прирок“. Олга Мишеска-Томиќ (1995, стр. 103) смета дека „реченицата може да се дефинира како низа на зборови кај кои доминира односот на предикативност“. Зузана Тополињска (2008, стр. 15) реченицата ја дефинира на морфосинтаксички план како морфосинтаксичка конструкција: „Минималната јазична порака ја крстивме исказ, а во реченицата гледаме прототипен исказ, т.е. исказ конституиран од финитна глаголска форма“.

Дискусиите во светската лингвистика за реченицата од аспект на идентификацијата и класификацијата сè уште продолжуваат и се применуваат различни критериуми. Турските и македонските граматика имаат различни описи за поимот реченица и различни критериуми за класификување на речениците. Бидејќи ова е турско-македонска контрастивна анализа, за појдовна точка се зеда критериумите на класификација на речениците во турските граматика, се дадоа нивните еквиваленти во македонскиот јазик, но при ова се објасни како се класификуваат и како се опишуваат речениците во македонските граматика. Во турскиот јазик, речениците се класификуваат според: видот на прирокот во реченицата, значењето на прирокот во реченицата, местото на прирокот во реченицата и структурата на реченицата. Во овој труд, од овој аспект се разгледани видовите реченици во турскиот јазик и се дадени нивните еквиваленти во македонскиот јазик.

Целта на трудот е да се подобри и развие познавањето на видовите реченици и нивната класификација во турскиот јазик преку видовите реченици и нивната класификација во македонскиот јазик и обратно. Сите приведени примери за видовите реченици во турскиот и во македонскиот јазик се на авторката и се прикажани двојазично.

2. Видови реченици според видот на прирокот во турскиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Прирокот е основен член на реченицата во турскиот и во македонскиот јазик. Според видот на прирокот во турскиот јазик има глаголски и именски реченици.

Во турскиот јазик прирокот може да биде глаголски и именски. Глаголскиот прирок содржи глагол во лична форма, а именскиот прирок се состои од именски збор и помошниот глагол *сум* (тур. *ek fiil, i-, imek*). Затоа во турскиот јазик, според видот на прирокот имаме глаголски и именски реченици.

Глаголските реченици во турскиот јазик се образуваат со прирок составен од глагол. Секој вид дејство и состојба се изразува со глаголска реченица. Прирокот составен од еден глагол во лична форма, а претставен преку прости глаголски форми (сегашно време/ *şimdiki zaman*, сегашно-идно време/ *geniş zaman*, минато определено време/ *belirli geçmiş zaman*, минато неопределено време/ *belirsiz geçmiş zaman*, идно време/ *gelecek zaman*, наложителен начин/ *gereklilik kipi*, условен начин/ *şart kipi*, желбен начин/ *dilek-şart kipi*, заповеден начин/*gereklilik kipi*) се нарекува *прост глаголски прирок*. Пр.

Elif iki gün önce bir şiir yazdı. / Елиф пред два дена напиша песна.

Şimdi Elif şiiri sınıfta *okuyor*. / Сера Елиф песната ја чита во одделението.

Gelecek ay şiir *yayınlanacak*. / Следниот месец песната ќе се објави.

Elif şiiri biraz *düzeltilmeli*. / Елиф треба малку да ја коригира песната.

Şiir yayınlanırsa Elif *sevinecek*. / Ако се објави песната, Елиф ќе се радува.

Глаголскиот прирок образуван од еден глагол претставен преку прости глаголски форми (*basit kipler*) и помошниот глагол *сум* (тур. *ek fiil, i-, imek*) кој се јавува во минато определено време (*idi*), минато неопределено време (*imiş*) и условен начин (*ise*) се нарекува *сложен глаголски прирок*. Простите глаголски форми (*basit kipler*) со помошниот глагол *сум* (тур. *ek fiil, i-, imek*) во минато определено време *idi* (*ek fiilin belirli geçmiş zamanı*) ги образуваат *раскажаното сложено време и начин во сложениот глаголски прирок* (*hikâye birleşik kipi*, англ. *imperfect, pluperfect*). Пр.

Onlar geçmişte çok geziyorlardı. / Во минатото тие многу шетаа. (*geziyorlardı/ geziyorlar idi*: сложен глаголски прирок; *geziyorlar*: проста глаголска форма, сегашно време; *idi*: помошниот глагол *сум/ тур. i-* во минато определено време).

Простите глаголски форми (*basit kipler*) со помошниот глагол *сум* (тур. *ek fiil, i-, imek*) во минато неопределено време *imiş* (*ek fiilin belirsiz geçmiş zamanı*) го образуваат *прекажаното сложено време и начинот во сложениот глаголски прирок* (*tivayet birleşik kipi*, англ. *dubitative, narrative*). Пр.

Geçen yıl, onlar, Fransa'da geziyorlarmış. / Минатата година тие шетале во Франција. (*geziyorlarmış/ geziyorlar imiş*: сложен глаголски прирок; *geziyorlar*: проста глаголска форма, сегашно време; *imiş*: помошниот глагол *сум/ тур. i-* во минато неопределено време).

Простите глаголски форми (*basit kipler*) со помошниот глагол *сум* (тур. *ek fiil, i-, imek*) во условен начин *ise* (*ek fiilin şartı*) ги образуваат *условното сложено време и начинот во сложениот глаголски прирок* (*şart birleşik kipi*, англ. *conditional*). Во турскиот јазик простата глаголска форма со помошниот глагол *сум* (*тур. i-*) во условен начин *ise* се јавува како сложен глаголски прирок, обично во елиптични реченици. Пр.

Yazın onlar çok geziyorlarsa... / Лете ако тие многу шетаат... (*geziyorlarsa/ geziyorlar ise*: сложен глаголски прирок; *geziyorlar*: проста глаголска форма, сегашно време; *ise*: помошниот глагол *сум/ тур. i-* во условен начин).

Именските реченици во турскиот јазик се формираат со прирок составен од именски збор или именска зборовна група (*синтагма*) и помошниот глагол *сум* (тур. *ek fiil, i-, imek*) во сегашно и сегашно-идно време, минато определено време (*idi*), минато неопределено време (*imiş*) и условен начин (*ise*). Пр.

Ben sekreterim. / Јас сум секретарка.

Sen müdür idin. / Ти беше директор.

O, öğretmen imiş. / Тој бил наставник.

Прироците што не ја содржат наставката на помошниот глагол *сум* имаат значење на сегашно-идно време (*geniş zaman*). Пр. О, *mutlu*. / Таа е среќна.

Кај овие и кај други природи за да се засили нивното значење или за да му се даде на значењето можност или веројатност може да се додаде наставката за трето лице еднина од помошниот глагол *сум* во сегашно и сегашно-идно време: -DIR (-dır, -dir, -dur, -dür, -tir, -tir, -tur, -tür). Пр. О, *mutludur*. / Таа е среќна.

Прирокот и да не ја содржи наставката на помошниот глагол *сум*, таа се чувствува од значењето на реченицата. Ова посебно се забележува кај именските реченици составени со *var* (мак. има) и *yok* (мак. нема). Пр.

Burada sadece çalışkan öğrenci var. / Тука има само вредни ученици.

Burada tembel öğrenci yok. / Тука нема мрзливи ученици.

Еквивалент на глаголските реченици од турскиот јазик во македонскиот јазик се речениците кои содржат глаголски прирок, а корелат на именските реченици од турскиот јазик во македонскиот јазик се речениците кои имаат глаголско-именски прирок.

Во македонскиот јазик, речениците може да имаат глаголски прирок и глаголско-именски прирок. Глаголскиот прирок содржи глагол во лична форма, а глаголско-именскиот прирок се состои од глагол-врска и именски дел.

Глаголскиот прирок во македонскиот јазик, може да биде прост и сложен. Прирокот составен од еден глагол во лична форма, а претставен преку *прости глаголски форми* (сегашно време, минато определено несвршено време и минато определено свршено време) и *сложени глаголски форми* (минато неопределено несвршено време, минато неопределено свршено време, предминато време, идно време, минато-идно време, идно прекажано време, *имам* конструкции, *сум* конструкции) се нарекува *прост глаголски прирок*. Пр.

Милан и Сања ја *редат* библиотеката. / *Milan ve Sanya kütüphaneyi düzenliyorlar.*

Милан *прочита* многу романи. / *Milan çok roman okudu.*

Сања *читаше* најмногу раскази. / *Sanya en çok öykü okumuş.*

Ние *сме* ги *прочитале* тие книги. / *Biz o kitapları okumuşuz.*

Догодина *ќе читаме* поетски книги. / *Gelecek yıl şiir kitapları okuyacağız.*

Глаголскиот прирок образуван од два глагола се нарекува *сложен глаголски прирок* кај кој првиот глагол е претставен со *фазен глагол*, *модален глагол* или *глагол од типот успеа*, а вториот глагол се јавува во *да-конструкција* (да-конструкција > да + глаголска форма во сегашно време).

Фазниот глагол во сложениот глаголски прирок означува една фаза од глаголското дејство, односно почеток, продолжување или престанок (почне, почнува, продолжи, продолжува, заврши, завршува, престане, престанува). Пр.

Дрвјата почнаа да цутат. / Ağaçlar çiçeklenmeye başladı. (почнаа да цутат: сложен глаголски прирок, почнаа: фазен глагол, да цутат: да-конструкција).

Модалниот глагол во сложениот глаголски прирок означува можност, желба и слично (може, мора, сака, смее, треба). Пр.

Лалињата и зумбулите треба да расцветаат. / Laleler ve sümbüller açmalılar. (треба да расцветаат: сложен глаголски прирок, треба: модален глагол, да расцветаат: да-конструкција).

Глаголот од типот *успее* во сложениот глаголски прирок се јавува со глаголите *успева, настојува, се обидува, се мачи, се труди*. Пр.

Секој се труди на свој начин да ја почувствува пролетта. / Herkes kendince ilk baharı hissetmeye çabalıyord. (се труди да почувствува: сложен глаголски прирок, се труди: глагол од типот *успее*, да почувствува: да-конструкција).

Глаголско-именскиот прирок во македонскиот јазик е составен од глагол-врска или глагол копула и именски дел. Во македонскиот јазик како глагол-врска или глагол копула се јавува глаголот *сум*, но и некои други глаголи како *биде/бидува, стане/станува, остане/останува* и др. Именскиот дел на глаголско-именскиот прирок го носи значењето на прирокот. Глаголско-именскиот прирок може да биде прост или сложен. Прирокот составен од глагол-врска и именски дел се нарекува *прост глаголско-именски прирок*. Пр.

Петар и јас сме спортисти. / Petar ve ben sporcuuyuz. (сме спортисти: прост глаголско-именски прирок, сме: глагол-врска, спортисти: именски дел).

Петар е висок. Јас сум низок. / Petar, yüksek boyludur. Ben kısa boyluyum. (е висок, сум низок: прост глаголско-именски прирок, е, сум: глагол-врска, висок, низок: именски дел претставен со придавките *висок, низок*).

На фотографијата сме ние. / Fotoğrafta biziz. (сме ние: прост глаголско-именски прирок, сме: глагол-врска, ние: именски дел претставен со заменката *ние*).

Прирокот составен од два глагола и именски дел се нарекува *сложен глаголско-именски прирок* кај кој првиот глагол е претставен со *фазен глагол, модален глагол* или *глагол од типот успее*, вториот глагол е *сум* во *да-конструкција* и именски дел. Пр.

Ние сакаме да бидеме спортски репортери. / Biz spor muhabiri olmak istiyoruz. (сакаме да бидеме спортски репортери: сложен глаголско-именски прирок, сакаме: е првиот глагол кој е модален глагол, да бидеме: е вториот глагол кој е сум во да-конструкција, спортски репортери: именски дел).

3. Видови реченици според значењето на прирокот во турскиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Во турскиот јазик значењето на една реченица може да биде потврдно или одречно. Но, потврдните и одречните реченици може да имаат и

дополнително прашално значење. Во некои турски граматика во оваа класификација се вбројуваат заповедните и извичните реченици.

Во македонскиот јазик овој вид реченици се обработува обично во рамките на *модална карактеристика на реченицата*. Модалноста го изразува односот меѓу содржината на реченицата и надворешнојазичната ситуација, бидејќи говорителот, исказот претставен со реченица и надворешнојазичната ситуација се меѓусебно поврзани. Во македонските граматика модалноста обично се дефинира како израз на ставот на говорителот за односот меѓу тоа што го соопштува и стварноста. Во зависност од комуникативната цел говорителот со одредена реченица може да заземе различни ставови кон стварноста (надворешнојазичната ситуација): да соопшти, да потврди, да одобри, да негира (одрече), да праша, да заповеда, да искаже желба, воодушевување, чудење и друго. За оваа цел говорителот може да користи расказни, прашални, заповедни и желбени реченици кои може да бидат потврдни и одречни.

Во турските граматика, според комуникативната цел или целта на говорителот и значењето на исказот, основни се потврдните, одречните и прашалните реченици кои имаат еквивалент во македонскиот јазик.

Потврдните реченици во турскиот јазик (*olumlu cümle*) изразуваат дека дејството во реченицата се реализирало. *Потврдните именски реченици* се градат со именски прирок образуван со помошниот глагол сум (тур. ek fiil, i-, imek) и изразуваат потврдно значење. Пр.

Ayşe, başarılı bir öğrencidir. / Ајше е успешна студентка.

Потврдните глаголски реченици што се образуваат со глаголски прирок соопштуваат дејства што се извршиле во минатото, што се реализираат во сегашноста и што ќе се случат во иднината. Пр.

Murat, geçen yıl çok okudu. / Мурат минатата година многу учеше.

Murat bu yıl da çok iyi notlar alıyor. / Мурат и оваа година добива многу добри оценки.

Murat gelecek yıl Türkiye'ye gidecek. / Мурат следната година ќе оди во Турција.

Одречните реченици во турскиот јазик (*olumsuz cümle*) изразуваат дека дејството во реченицата не поседува или нема одредени својства или дека не се реализирало. *Одречните именски реченици* се градат со именски прирок кој ги содржи негативните зборови *değil* (мак. не) или *yok* (мак. нема) и соопштуваат дека нешто не се поседува или дека нема одредени својства. Пр.

Gülşen, bu yıl başarılı bir öğrenci *değil*. / Ѓулшен оваа година не е успешна студентка.

Onun iyi notları *yok*. / Таа нема добри оценки.

Одречните глаголски реченици што се образуваат со глаголски прирок ги добиваат наставките за негација *-mA*, *-mAz* и соопштуваат дејства што не се извршиле во минатото, што не се реализираат во сегашноста и што нема да се случат во иднина. Пр.

Melis geçen yıl çok okumadı. / Мелис минатата година не учеше многу.

Melis bu yıl derse gelmiyor. / Мелис оваа година не доаѓа на часови.

Melis bu yıl burs bile kazanmadı. / Мелис оваа година не доби ниту стипендија.

O, gelecek yıl Türkiye'ye gitmeyecek. / Таа, следната година не ќе оди во Турција.

Прашалните реченици во турскиот јазик (soru cümlesi) имаат за цел по пат на прашање да добијат одговор и информација. Прашалните реченици се формираат со прашалната наставка mı (mı?, mi?, mu?, mü?/дали?, ли?, зар?, зарем?), прашалните придавки (kaç?/колку?, kaçınıcı?/кој по ред?, kaçar?/по колку?, hangi?/кој?, ne?/што?, nasıl?/каков?, nice?/колку?, neredeki?/каде?), прашалните заменки (kim?/кој?, kimler?/кои?, ne?/што?, neler?/што сè?, hangi?/кој?, hangileri?/кои сè?), прашалните прилози (ne?/што?, nasıl?/како?, niçin?/поради што?, niye?/зошто?), а во разговорниот јазик и со акцентирање. Пр.

Sizin köy bize uzak mı? / Дали вашето село е далеку од кај нас?

Hangi köyden geleceksiniz? / Од кое село ќе дојдете?

Nasıl geleceksiniz? / Како ќе дојдете?

Niçin otobüsle gelmiyorsunuz? / Зошто не доаѓате со автобус?

Neden arabayla gelmek istiyorsunuz? / Зошто сакате да дојдете со автомобил?

Kim size kılavuz olacak? / Кој ќе биде ваш водич?

Ali? Ali'den kılavuz olur mu? / Али? Зарем од Али бидува водич?

Еквивалент на потврдните, одречните и прашалните реченици од турскиот јазик се потврдните, одречните и прашалните реченици во македонскиот јазик.

Потврдните реченици во македонскиот јазик изразуваат дека дејството во реченицата се реализирало. *Потврдните глаголско-именски реченици* се градат со глаголско-именски прирок и изразуваат потврдно значење. Пр.

Zoran е трудољубив студент. / Zoran, çalışkan bir öğrencidir.

Потврдните глаголски реченици што се образуваат со глаголски прирок соопштуваат дејства што се извршиле во минатото, што се реализираат во сегашноста и што ќе се случат во иднина. Пр.

Ана минатата година многу учеше. / Ana geçen yıl çok okudu.

Ана и оваа година многу учи. / Ana bu yıl da çok okuyor.

Ана и следната година многу ќе учи. / Ana gelecek yıl da çok okuyacak.

Одречните реченици во македонскиот јазик изразуваат дека дејството во реченицата не поседува или нема одредени својства или дека не се реализирало. *Одречните глаголско-именски реченици* се градат со глаголско-именски прирок кој го содржи негативниот збор *не* (тур. değil) или *нема* (тур. yok) и соопштуваат дека нешто не се поседува или дека нема одредени својства. Пр.

Сашо оваа година *не е* активен студент. / Sašo, bu yıl aktif bir öğrenci değil.

Тој *нема* добри домашни задачи. / Onun iyi ev ödevleri yok.

Одречните глаголски реченици што се образуваат со глаголски прирок го добиваат зборот за негација *не* и соопштуваат дејства што не се извршиле

во минатото, што не се реализираат во сегашноста и што нема да се случат во иднина. Пр.

Миа минатата година многу работеше. / *Mia geçen yıl çok çalıştı.*

Миа оваа година не доаѓа редовно на работа. / *Mia bu yıl işe devamlı gelmiyor.*

Миа оваа година не отиде ниту на одмор. / *Mia bu yıl tatile bile gitmedi.*

Прашалните реченици во македонскиот јазик имаат за цел по пат на прашање да добијат одговор и информација. Прашалните реченици се формираат со прашални честици (дали, ли, зар/ *mi?*, *acaba?*), прашални заменки (кој?/*kim?*, што?/*ne?*, чиј?/*kimin?*), прашални придавки (каков?/*nasıl?*, колкав?/*ne kadar?*, каџ?), прашални заменски прилози (каде?/*nerede?*, кога?/*ne zaman?*, како?/*nasıl?*, колку?/*ne kadar?*, nice?), а во разговорниот јазик и со прашална интонација. Пр.

Дали Мери ќе дојде? / *Meri gelecek mi?*

Маја ли ќе помогне? / *Maya yardım edecek mi?*

Зар Виолета дипломира? / *Violeta mezun oldu mu?*

Кој дошол? / *Kim gelmiş?*

Што донела Драгана? / *Dragana ne getirmiş?*

Кој ќе биде ваш ученик? / *Kim sizin öğrenciniz olacak?*

Тони? / *Toni?*

Каде е Тони? / *Toni nerede?*

4. Видови реченици според местото на прирокот во реченицата и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Во турскиот јазик прирокот главно се наоѓа на крајот на реченицата, бидејќи во турската синтакса главниот член обично доаѓа на крајот. Иако ова е специфичност на турската синтакса, збороредот во турскиот јазик се смета за слободен. Местото на прирокот, зависно од содржината на дискурсот, може да се менува во рамките на реченицата и може да дојде на крајот, средината или на почетокот на реченицата. Во турските граматички речениците според местото на прирокот во реченицата се делат на: реченици во кои прирокот доаѓа на крајот на реченицата и реченици во кои прирокот се наоѓа во внатрешноста на реченицата. *Речениците во кои прирокот доаѓа на крајот на реченицата* (*son yüklemli cümle*) во турските граматички се нарекуваат правилни реченици (*kurallı cümle, düz cümle*). Според нас, овој термин не е соодветен, бидејќи сите реченици, без разлика дали прирокот се наоѓа на крајот на реченицата или на некој друг дел, може да бидат правилни. Во овие реченици најблискиот збор до прирокот е член што сакаме да го потенцираме. Пр. *Вого evden çıkıyor.* / Боро од дома излегува. *Речениците во кои прирокот се наоѓа во внатрешноста на реченицата* (*iç yüklemli cümle*) во турските граматички се нарекуваат инверзивни реченици (*devrik cümle*). Овој вид реченици се употребуваат за да дојде на преден план одредено значење, а особено се користат во разговорниот јазик и во уметничката литература. Пр. *Вого çıkıyor evden.* / Боро излегува од дома. Бидејќи прирокот во турскиот јазик се јавува во сите позиции, ние видовите реченици според местото на прирокот во реченицата ќе ги поделиме на: *реченици во кои прирокот доаѓа*

на крајот на реченицата, реченици во кои природот се наоѓа во внатрешноста на реченицата и реченици во кои природот доаѓа на почетокот на реченицата. Пр.

Canan kütüphaneye gidiyor. / Џанан во библиотека оди.

Kütüphaneye Canan gidiyor. / Во библиотека Џанан оди.

Kütüphaneye gidiyor Canan. / Во библиотека оди Џанан.

Canan gidiyor kütüphaneye. / Џанан оди во библиотека.

Gidiyor kütüphaneye Canan. / Оди во библиотека Џанан.

Gidiyor Canan kütüphaneye. / Оди Џанан во библиотека.

Во македонскиот јазик природот може да биде на почетокот на реченицата, во внатрешноста на реченицата или на крајот на реченицата. Во македонските граматика секогаш се нагласува дека збороредот во македонскиот јазик е слободен. Природот во македонскиот јазик може да се најде во следните позиции во рамките на една реченица:

Boris odi во кино. / Boris gidiyor sinemaya.

Во кино оди Борис. / Sinemaya gidiyor Boris.

Борис во кино оди. / Boris sinemaya gidiyor.

Во кино Борис оди. / Sinemaya Boris gidiyor.

Оди во кино Борис. / Gidiyor sinemaya Boris.

Оди Борис во кино. / Gidiyor Boris sinemaya.

5. Видови реченици според структурата во турскиот јазик и нивните еквиваленти во македонскиот јазик

Во турскиот јазик, речениците според структурата се делат на прости реченици (basit cümle), сложени реченици (birleşik cümle) и непотполни реченици (eksiltili/ kesik cümle).

Простите реченици во турскиот јазик (basit cümleler) се состојат од еден природ. Пр.

Ayşe, memurdur. / Ајше е службеничка.

Aylin kız kardeşine mektup yazıyor. / Ајлин ѝ пишува писмо на својата сестра.

Türkçeyi öğrenirken eğleniyoruz. / Учејќи го турскиот се забавуваме.

Сложените реченици во турскиот јазик (birleşik cümleler) се состојат од повеќе природи. Сложените реченици обично се состојат од една главна и од една или повеќе споредни реченици. Пр.

Necla ve Bariye çevirmen olacak çünkü Türkçeyi ve Makedoncaı iyi biliyorlar. / Нецла и Барије ќе бидат преведувачки, бидејќи добро ги знаат и турскиот и македонскиот јазик.

Onu sorumlu olacak, sandık. / Мислевме дека тој ќе биде одговорен.

Çok çalış ki başarılı olasın. / Многу работи за да бидеш успешен.

Pastayı tattık, beğendik, satın aldık. / Тортата ја вкусивме, ни се допадна, ја купивме.

Ayten yorgun fakat mutlu. / Ајтен е заморна, но среќна.

Kızlar - siz de bilirsiniz - bu filmi sever. / Девојките – и вие знаете – го сакаат овој филм.

Непотполни реченици во турскиот јазик (eksiltili/ kesik cümleler) се реченици во кои, главно, не е употребен прирок, но читателот или слушателот го сфаќа од контекстот. Овој вид реченици се чести во разговорниот јазик. Пр.

Hangi ülkeleri seviyorsun? Türkiye, Makedonya, Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan gibi ülkeleri... / Кои земји ги сакаш? Земјите како Турција, Македонија, Грција, Бугарија, Србија...

Еквивалент на простите реченици, сложените реченици и непотполните реченици од турскиот јазик се простите реченици, сложените реченици и елиптичните (непотполни) реченици во македонскиот јазик.

Во **македонскиот јазик**, речениците според структурата се делат на прости и сложени реченици. Во голем број македонски граматика се прави разлика меѓу прости и проширени реченици, но во оваа контрастивна анализа за прости реченици ги сметаме сите реченици што содржат еден прирок, без оглед на бројот на другите членови.

Простите реченици во македонскиот јазик се состојат од еден прирок. Пр.

Андон е лекар. / Andon, doktordur.

Тој работи во државна болница. / O, devlet hastanesinde çalışıyor.

Сложените реченици во македонскиот јазик се состојат од повеќе прироци, а најмалку од два прирока. Според бројот на прироците се определува бројот на простите реченици од кои е составена сложената реченица. Простите реченици кои влегуваат во составот на сложената реченица се нарекуваат дел-реченици. Според односот на дел-речениците, сложените реченици ги делиме на: независносложени реченици и зависносложени реченици. Кај независносложените реченици, сите дел-реченици се независни и самостојно изразуваат одредена информација. Пр.

Ученикот седи на клупата и гледа во таблата. / Öğrenci sırada oturuyor ve kara tahtaya bakıyor.

Тој го слуша наставникот, а неговиот другар Миле нешто пишува. / O, öğretmeni dinliyor fakat onun arkadaşı Mile bir şeyler yazıyor.

Невена ќе дојде на време на час или ќе задоцни. / Nevena zamanında derse gelecek veya gecikecek.

Кај зависносложените реченици, една дел-реченица е независна, а другите дел-реченици се зависни. Пр.

Откако ја прочита книгата, Тео ѝ ги раскажа настаните на сестра си. (Главна дел-реченица е: Тео ѝ ги раскажа настаните на сестра си. Зависна дел-реченица е: откако ја прочита книгата.) / Kitabı okuduktan sonra, Teo olayları kız kardeşine anlattı.

Тео не отиде на училиште затоа што беше болен. (Главна дел-реченица е: Тео не отиде на училиште. Зависна дел-реченица е: затоа што беше болен.) / Teo okula gitmedi çünkü hastalandı.

Тео читаше книга за да си ги заборави болките. (Главна дел-реченица е: Тео читаше книга. Зависна дел-реченица е: за да си ги заборави болките.) / Ağrılarını unutmak için Teo kitap okuyordu.

Ако Тео верува во лекарот, ќе оздрави брзо. (Главна дел-реченица е: Ќе оздрави брзо. Зависна дел-реченица е: Ако Тео верува во лекарот.)

Елиптичните реченици (непотполни реченици) во македонскиот јазик се еквивалент на непотполните реченици (*eksiltili/ kesik cümleler*) во турскиот јазик, а се карактеризираат со испуштање на некои нејзини делови кои се разбираат од контекстот и ситуацијата. (Лилјана Минова-Ѓуркова, 2000, стр. 227). Пр.

Каде отиде Боро? Во библиотека. / Boro nereye gitti? Kütüphaneye.

Дали ќе чита книга? Да. / Kitap okuyacak mı? Evet.

Ве молам и вие појдете во библиотека. Добро. / Lütfen siz de kütüphaneye gidiniz. Peki.

6. Заклучок

Во светската лингвистика дефинициите за реченицата и класификацијата на речениците сè уште се предмет на многу дискусии. Во турските граматика за синтаксата на турскиот јазик и во македонските граматика за синтаксата на македонскиот јазик сè уште имаме различни гледишта. Под реченица во турскиот и во македонскиот јазик се подразбира исказ кој изразува релативно довршена мисла преку низа од зборови меѓу кои предикатот е конститутивен член. Турските и македонските граматика имаат различни критериуми за класификација на видовите реченици, но истите содржини постојат и во двата јазика. Поради овие причини, при разгледувањето на видови реченици во турскиот и во македонскиот јазик се задржавме на заедничките карактеристики. Речениците во турскиот јазик се разгледани од аспект на: видот на прирокот во реченицата, значењето на прирокот во реченицата, местото на прирокот во реченицата и структурата на реченицата и при ова се дадени нивните еквиваленти во македонскиот јазик.

Според видот на прирокот во реченицата, во турскиот јазик имаме глаголски реченици и именски реченици, кои во македонскиот јазик се предаваат со глаголски реченици и глаголско-именски реченици. Пр. Aktan yüzüyor. Aktan yüzücüdür. / Актан плива. Актан е пливач.

Според значењето на реченицата, во турскиот јазик постојат потврдни, одречни и прашални реченици кои како еквивалент во македонскиот јазик ги имаат потврдните, одречните и прашалните реченици. Пр. Yana müzik dinliyor. Yana müzik dinlemiyor. Yana müzik dinliyor mu? / Јана слуша музика. Јана не слуша музика. Дали Јана слуша музика?

Според местото на прирокот во реченицата, во турскиот јазик имаме реченици во кои прирокот се наоѓа на почетокот на реченицата, во внатрешноста на реченицата или на крајот на реченицата. Во македонскиот јазик прирокот ги има истите позиции во рамките на реченицата. Ова е резултат на слободниот збороред во турскиот и во македонскиот јазик кој примарно има комуникативна функција, а секундарно има стилска функција. Пр. Elena Türkiye'ye gidiyor. Elena gidiyor Türkiye'ye. Gidiyor Elena Türkiye'ye. / Елена во Турција оди. Елена оди во Турција. Оди Елена во Турција.

Според структурата на реченицата, во турскиот јазик се разликуваат прости реченици, сложени реченици и непотполни реченици чии еквиваленти во македонскиот јазик се простите реченици, сложените реченици и елиптичните (непотполни) реченици. Пр. Caner futbolcudur. Milena bilgisayarci

olacak çünkü bilgisayarları çok seviyor. Kim gelecek? Alen./ Цанер е фудбалер. Милена ќе биде компјутерист, бидејќи многу ги сака компјутерите. Кој ќе дојде? Ален.

Од гореизложеното може да се заклучи дека синтаксата на турскиот и на македонскиот јазик изгледаат многу различно, видовите реченици во турските и во македонските граматика се различно класификувани, но истите значења и содржини постојат и во двата јазика.

Библиографија

- Ergin, Muharrem. (1998). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
Karahan, Leyla. (2012). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ.
Kristal, Dejvid. (1985). *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*. Beograd: Nolit.
Özkan, Mustafa. Tören, Hatice. Esin, Osman. (2013). *Yüksek Öğretimde Türk Dili*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
Simeon, Rikard. (1969). *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*. Zagreb: Matica Hrvatska.
Tomić, Mišeska Olga. (1995). *Jezik i jezici*. Novi sad: Futura publikacije.

*

- Бојковска, Стојка. Минова-Ѓуркова, Лилјана. Пандев, Димитар. Цветковски Живко. (2008). *Општа граматика на македонскиот јазик*. Скопје: Просветно дело.
Бужаровска, Елени. Гајдова, Убавка. Јачева-Улчар, Елка. Лаброска, Веселинка. Марковиќ, Марјан. Миркуловска, Милица. Петроска, Елена. Тополињска, Зузана. Тоска, Валбона. Тофоска, Сташа Станислава. (2010). *Сегашност како лингвистички поим*. Скопје: МАНУ.
Минова-Ѓуркова, Лилјана. (2000). *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*. Скопје: Магор.
Саздов, Симон. (2008). *Современ македонски јазик 3, 4*. Скопје: Табернакул.

Marija Leontik

Goce Delchev University, Republic of Macedonia

Types of Sentences in Turkish Language and Their Equivalence in Macedonian Language

Abstract: Syntax is the set of rules that govern the structure of sentences. The Turkish language and the Macedonian language have different syntax. This paper discusses the sentences in Turkish and in Macedonian language and will offer an account of their similarities and differences.

Keywords: Turkish language, Macedonian language, sentence.

ГОД. III
БР. 6

ПАЛІМПСЕСТ

РАЛІМРСЕСТ

VOL. III
NO 6